

## Божко Неля Анатоліївна

**Педагогічний стаж:** 21 рік.

**Кваліфікаційна категорія:** спеціаліст вищої категорії.

**Освіта:** Запорізький державний університет, 2001 рік.

### Педагогічна ідея

*«Розвиток емоційного інтелекту як запорука успішного формування життєвих компетентностей на уроках біології»*

Концепція емоційного інтелекту з'явилася в психологічній науці в кінці XX століття. Її засновниками стали американські психологи Д. Карузо, П. Саловей і Дж. Майер, які розглядали емоційний інтелект як сукупність ментальних здібностей до розуміння власних емоцій і емоцій інших людей. Люди з вищим емоційним інтелектом можуть ефективно керувати своєю емоційною сферою, тому в суспільстві їхня поведінка більш адаптивна, вони легше досягають своїх цілей у взаємодії з оточуючими.

За теорією ізраїльського вченого, дослідника емоційного інтелекту, Реувена Бар-Она емоційний інтелект визначається як сукупність найрізноманітніших здібностей, які забезпечують можливість успішно діяти в будь-яких ситуаціях. Учений виділив 5 субкомпонентів, які характеризують структуру емоційного інтелекту:

- саморозуміння (усвідомлення власних емоцій, упевненість у собі, самоповага, самоактуалізація);
- комунікативний потенціал (емпатія, соціальна відповідальність);
- власне адаптаційні здібності (уміння вирішувати проблеми, долати труднощі, емоційна лабільність);
- антистресовий потенціал (стійкість до стресів, самоконтроль);
- загальний настрій (оптимістичність).

Розвиваючи емоційний інтелект можна сформувати такі компетентності:

**психологічну** (*самосвідомість*: здатність розпізнавати свої емоційні стани, наявність конкретних знань про свої власні почуття, цінності, переваги, можливості та інтуїтивна оцінка або емоційна свідомість; *самооцінка*: самоповага, впевненість у собі, усвідомлення своїх здібностей, навичок та їх обмежень, можливість випробувати себе, незалежно від суджень інших людей; *самоконтроль і саморегуляція*: здатність свідомо реагувати на зовнішні подразники та контролювати свої емоційні стани, здатність боротися зі стресом);

**соціальну** (*емпатія*: здатність відчувати емоційні стани інших людей, розуміння почуттів, потреб і цінностей інших людей, тобто розуміння інших, чутливість до почуттів інших людей, стосунки, спрямовані на надання допомоги і підтримки іншим людям, здатність відчувати і розуміти соціальні відносини, їх важливість; *упевненість у собі*: мати і висловлювати власну думку та пряме, відкрите вираження емоцій; при цьому, важливим є вміння виражати емоції так, щоб не порушувати права оточуючих, не зачіпати їх честі та гідності; *переконання*: здатність індукувати в інших бажану поведінку і реакції, тобто впливати на інших людей, здатність отримувати перевагу у суперечці, пом'якшувати конфлікти тощо; *лідерство*: можливість створювати бачення людської мотивації і стимулювання її реалізації; здобуття прихильності у групі; *співпраця*: здатність формувати відносини і взаємодіяти з іншими людьми, працювати з іншими для досягнення спільної мети, здатність виконувати спільні завдання і вирішувати проблеми разом);

**практиологічну** (*мотивація*: самомотивація, емоційні тенденції, які призводять до утворення нових цілей і сприяють їх досягненню; прагнення до досягнення, ініціативи й оптимізму; *гнучкість*: можливість контролювати свої внутрішні стани, здатність справлятися зі змінами у соціальному середовищі, гнучкість в адаптації до змін у навколишньому середовищі, здатність діяти і приймати рішення в умовах стресу; *сумлінність*: здатність брати на себе відповідальність за завдання та їх виконання, здатність отримувати задоволення від виконання своїх обов'язків, послідовні дії згідно з прийнятими нормами).

Для розвитку емоційного інтелекту на уроках біології я застосовую прийом «неочікуваність», завдяки якому можна змінити звичайний хід уроку в залежності від емоційної атмосфери в класі. Наприклад, можна почати з фізкультхвилинки «Австралійський дощ» та провести її із заплученими очима.

Найбільше подобається учням діяльнісні та творчі технології, серед яких: дослідницька технологія, STEM-технології (створення моделей клітин, органів, одноклітинних організмів, екосистем за допомогою різних технік і матеріалів), проєктні технології, створення лепбуків; методи сенканів, кросвордів, біологічних розмальовок, аплікацій, створення власних відео, мемів, мотиваторів, хмаринок слів тощо.

Також я використовую метод асоціацій (бажано більш емоційно забарвлених). Для створення оживаючої картини в робочому зошиті можна запропонувати дітям створити Qr-коди коротких тематичних відео (наприклад, рух амеби) і вклеїти їх у робочий конспект. За кращий конспект - «розумну шпаргалку», де учні проявляють ініціативу та творчість (опорні схеми, малюнки тощо), можна теж отримати гарну оцінку.

Соціальні компетентності емоційного інтелекту добре розвиваються в групових формах роботи: «обмін інформацією», командні ігри (брейн-ринги, конкурс «Відкрита природнича демонстрація», «Що? Де? Коли?»), квести та вебквести,

дискусії (особливо люблять старшокласники), гра «крокодил» (невербально пояснити якесь біологічне поняття чи явище), прийом «мікрофон» (ланцюжком задавати питання).

Сприяє розвитку емоційного інтелекту формувальне оцінювання, система заохочень («плюсиків») і «штрафів», самооцінка, оцінка товаришем, який спочатку на високий рівень був оцінений вчителем. Формувальне оцінювання здійснюю за допомогою Google-форм, освітніх платформ Classtime, «На Урок» (у тому числі за допомогою самостійно розроблених тестів і розташованих на цих вебресурсах). Використовую також і створені мною ігрові інтерактивні вправи на платформі LearningApps.

Праксіологічні компетентності (компетентності ефективності) емоційного інтелекту формуються за допомогою проблемної технології (використовую завдання з природознавчої гри «Геліантус»), технології рольових ігор, театральних постановок, прийому «знайди помилку», проектної технології, методу кейсів (намагання вирішення реальної життєвої ситуації). Моя учениця, вирішуючи проблему переробки органічних відходів в шкільній їдальні, розробила проєкт шкільної свиноферми з планом побудови, кресленнями будівлі за допомогою комп'ютерної програми, розрахунком витрат і прибутків. Цей проєкт вона представляла на III етапі Всеукраїнської олімпіади з екології, де посіла II місце.

Зрозуміти емоційний стан учня допомагає рефлексія: «Які труднощі виникли у тебе під час виконання завдання?», «Що ти відчуваєш зараз?», «Що тобі найбільше сподобалось? Вразило? Зацікавило? Запам'яталось?». Пропоную учням в кінці практичної або самостійної роботи, дослідження залишити емоційний відгук чи намалювати малюнок для покращення настрою.

Про підвищення мотивації до вивчення біології за допомогою засобів емоційного інтелекту свідчить результативність моєї роботи: позитивні відгуки учнів після виконання завдань, зростання навчальних досягнень з біології, показники ЗНО з біології, досягнення у предметних олімпіадах у 2020 році (II місце на обласному етапі Всеукраїнської олімпіади з біології, II та III місця на обласному етапі Всеукраїнської олімпіади з екології), участь учнів у конкурсах «Ековектор» (щороку перемоги на районному етапі, I місце на заключному міському етапі у 2018 році), «Зелена естафета» (II місце на обласному етапі у 2020 році), «Екошкола зелений», II сезон (перемога в екологічному «Що? Де? Коли?»), «Школа на крилах ЕКО» III сезон (перемога в конкурсі проєктів). Учні нашої гімназії щороку беруть участь в Інтернет-олімпіаді з біології «На Урок» та природничому конкурсі «Геліантус». Я теж подаю приклад своєю участю у конкурсі «Геліантус – учитель».

У школі залучаю дітей до цікавих екологічних проєктів, які можуть вирішити реальні екологічні проблеми (моніторинг якості повітря, компостування

опалого листя, проєкт велостоянки біля школи, озеленення території гімназії). Щороку учні нашої гімназії вступають до закладів вищої освіти на спеціальності, що пов'язані з біологією (медицина, фізіотерапія, реабілітація, логопедія, психологія, медична інженерія, біотехнології, біоінженерія). Я пишаюся всіма випускниками нашої гімназії і переконана, що вони зможуть себе реалізувати у житті завдяки сформованим ключовим компетентностям, зокрема компетентностям емоційного інтелекту, та стануть успішними.

**Покликання на відеореюме:**

<https://drive.google.com/file/d/1Js4Fo675FPMkNKZp2YPBIaWCpH44y30R/view>